

Asia: VN/21836/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

Lausuntopyyntö

2. Strategian lähtökohdat

Kansallisella luonnon monimuotoisuusstrategialla on lukuisia yhteyksiä muihin kansallisiin strategioihin ja suunnitelmiin, ja katsomme, että nämä tulee huomioida strategiaa luodessa.

Luonnon monimuotoisuustoimenpiteet on yhteensovittettava uusiutuvan energian tavoitteiden ja energian toimitusvarmuutta koskevien tavoitteiden kanssa.

Ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen liittyvät suunnitelmat KAISU (Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma) ja MISU (Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma) sisältävät juuri asetetut kansalliset tavoitteet ja toimia näiden saavuttamiseksi.

Yhteyksiä on lisäksi muun muassa kansalliseen metsästrategiaan, biotaloustrategiaan sekä kiertotalousstrategiaan. Esimerkiksi kiertotalousstrategiassa on linjattu, että uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttöä voidaan kasvattaa sekä metsästrategiassa on asetettu etenkin talouskäytössä oleville metsille lukuisia tämän strategian kanssa päällekkäisiä tavoitteita, joita tulee kunnioittaa.

3.1 ja 3.2 Päätavoite ja tarkemmat tavoitteet

ET tukee strategian kunnianhimoista päätavoitetta eli luontokadon pysäyttämistä ja kehityksen kääntämistä elpymisuralle. Strategian tavoitevuosi kuitenkin eroaa mm. metsästrategiassa asetetusta tavoitteesta kääntää talouskäytössä olevien metsien monimuotoisuuskehitys suotuisaksi 2035 mennessä. Johdonmukaisuuden vuoksi strategioiden tavoitevuoden tulisi olla yhtenevät. Strategian jäsentäminen siten, että 22 tavoitetta alatavoitteineen on kohdistettu luonnon tilaan ja siihen vaikuttaviin luonnonsuojelun toimenpiteisiin, paineiden vähentämiseen ja juurisyihin, on perusteltu.

3.3 Luonnon tilan tavoitteet

Yhdeksi päätavoitteeksi (T2) on asetettu eri elinympäristöjen ominaisen lajiston turvaaminen, minkä kohdalla strategia painottaa suojelualueiden ulkopuolisten alueiden merkitystä. Päätavoitetta tukevaksi alatavoitteeksi (T2.1) on ehdotettu taantuneiden kantojen palautumista ja heikentyneiden yhteisöjen monimuotoisuuden lisääntymistä. Tavoitteet sidottaisiin ”elinympäristökohtaisiin lajiryhmäindekseihin” ja yhtenä indeksinä on mainittu vaelluskalakannat. ET nostaa esille, että elinympäristökohtainen lajiryhmäindeksi ei ole yleisesti käytetty parametri vesivoimaluvissa eikä vesivoimajokien tilan seurannassa. ET edellyttää, että kirjauksen merkitys vesivoimajokien vaelluskalatoimenpiteille ei ole lisäinen jo muutoin asetetuille velvoitteille ja tavoitteille.

Elinympäristöjen laadun parantamista koskeva päätavoite (T3) kohdistuu suojelemattomiin talouskäytössä oleviin elinympäristöihin. Talousmetsien osalta on asetettu varsin yksityiskohtaisia tavoitteita liittyen kuolleen puun keskitilavuuteen, kookkaiden ja vanhojen puiden hehtaarikohtaiseen kappalemäärään sekä palo- ja kulotusalueiden määrään. ET katsoo, että näiden tavoitteiden tulee olla yhteneviä kansallisessa metsästrategiassa asetettujen tavoitteiden kanssa ja asetettu realistiselle tasolle huomioiden toimien toteutumisen hitaus.

Elinympäristöjen laadun parantamista koskeva yksi alatavoite (T3.4) on ”sisävesien vähintään hyvän ekologisen tilan saavuttaminen ja heikkenemisen estäminen”. ET katsoo, että vesienhoidon tavoitteet ovat moninaisemmat kuin ehdotettu kirjaus. Joissakin vesimuodostumissa tavoite on lievempi. Voimakkaasti muutettuja ja keinotekoisia vesimuodostumia koskee omat tavoitteet ja niiden saavuttamiseksi käytettävillä keinoilla on erityiset reunaehdot. ET esittää, että em. alatavoitteessa viitattaisiin suoraan vesienhoidon sääntelyn menettelyihin tavoitteiden täsmällisyyden, yhtenäisyyden ja ennakoitavuuden säilyttämiseksi. ET näkee tämän tärkeäksi etenkin kuin strategian toteutuksen mukaan mm. energiantuotantoon liittyvät toimet ovat vaikuttavimpien sisävesien tilan näkökulmasta. Luonnoksen esittelytekstissä viitataan perustellusti vesienhoitoon ja vesienhoitosuunnitelmissa esitettyihin toimenpiteisiin.

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

Strategiassa on asetettu kansainvälisen tavoitteen mukainen 30 %:n suojelutavoite (T7) vuoteen 2030 mennessä. ET tukee tämän kunnianhimoisen tavoitteen toteuttamista, kun huolehditaan omaisuudensuojasta, painotetaan vapaaehtoista suojelua ja alueiden monikäyttöä tuetaan mahdollisuuksien mukaan. Suojeltujen alueiden suojeluperusteet, suojelun tiukkuus ja mahdolliset käyttörajoitukset sekä poikkeusmenettelyt tulee olla selkeästi säädettyjä ja tiedon saatavilla. Mahdolliset erilaiset suojelutavat eivät saa vähentää erilaisten hankkeiden hyväksyttävyyden ennakoitavuutta. Kaikesta suojelusta tulee olla mahdollisuus poiketa erityisillä painavilla perusteilla myös elinkeinoelämän tarpeisiin.

Strategiassa on nostettu esille suojelualueiden kytkeytyneisyyden parantaminen (T7.1). Kytkeytyneisyyden parantamisen keinona strategiassa nähdään alueiden käytön suunnittelu. Myös suojelua tukevien alueiden merkitystä esitetään vahvistettavaksi (T7.11). Näiden suojelualueiden ulkopuolella olevien alueiden merkitys hankkeiden hyväksyttävyyden kannalta tulee pysyä selkeänä. Lähtökohtaisesti ET näkee, että ainoastaan suojelluksi osoitetuilla alueilla ja muilla selkeillä

suojelukohteilla voi olla hankkeiden toteutusta koskevia rajoituksia riippuen suojelun tiukkuudesta ja hankkeen vaikutuksista suojeluarvoihin. Maankäytön suunnittelujärjestelmä ei sinällään saa toimia suojeluvälineenä.

Suojeluun ja ennallistamiseenkin liittyen tulee huomioida liitynnät jo olemassa oleviin strategioihin ja suunnitelmiin. Esimerkiksi EU:n biodiversiteettistrategiassa linjattuun EU:n kaikkien iki- ja aarniometsien suojeluun liittyen on myös olemassa oleva valtioneuvoston kanta ko. strategiaa koskevassa E-kirjeessä vuodelta 2020.

3.5 Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

Taloudelliseen toimintaan liittyvä alatavoite (T9.3) käsittää alueiden käytön suunnittelun ja toteuttamisen lieventämishierarkian mukaisesti niin, että luonnon tila ei kokonaisuutena heikkene. Tässä alatavoitteessa velvoite annetaan valtiolle, maakunnille ja kunnille. Tekstiosuudessa tätä tavoitetta on kuvattu siten, että ekologinen kompensatio otetaan laajemmin käyttöön liittyen luonnonvarojen käyttöön, maankäyttöön ja rakentamiseen. ET pitää perusteltuna, että tavoite on asetettu hallinnolle. ET pitää kokonaisheikentymättömyyden ja siten täyden kompensatiovelvoitteen näin laajaa ja samalla yksilöimätöntä yleistavoitetta liian kunnianhimoisena strategian aikajänne ja kompensatiomekanismien kehitystilanne huomioiden. Kompensaation tulee ensimmäisenä kohdistua merkittäviin luontoarvoihin.

Päätavoitteessa (T10) esitetään, että kulutus ja tuotanto ohjautuvat tuoteisiin ja palveluihin, jotka aiheuttavat nykyistä merkittävästi vähemmän haittaa luonnolle.

Alatavoite (T10.5) kohdistuu suomalaisten yritysten tuotantoon, mukaan lukien hankintaketjut. Tavoitteeksi asetettaisiin ohjauskeinojen käyttöönotto. ET näkee, että tuotantoon ja erityisesti hankintaketjuihin liittyvät mahdolliset ohjauskeinot tulee asettaa erityisen harkitusti perustuen yritysten vapaaehtoisiiin sitoumuksiin. Hankintaketjujen vaikutukset voi olla hankala määrittellä ja niihin puuttuminen sitovin ohjauskeinoin voi aiheuttaa odottamattomia vaikutuksia.

Tavoitteen (T12) mukaan luontopääoman ja ekosysteemipalveluiden muutokset otetaan huomioon yksityisen sektorin päätöksenteossa siten, että toimet ovat kokonaisvaikutuksistaan myönteiset. ET näkee päätavoitteen muotoilun liian monitahoisesti ja epäselväksi; luontopääoma ja ekosysteemipalvelut ovat jo sinällään hankalasti määriteltävissä. Näihin liittyvä kokonaisvaikutus mahdollistaneen niin ikään hankalasti määriteltävän kädenjäljen huomioimisen. ET esittää tavoitteiden yksinkertaistamista; tavoitteeksi voisi asettaa esimerkiksi käsitteiden vakiintuneen ja yhtenäisen tulkinnan saavuttamisen.

Tavoitteen 12 ainoassa alatavoitteessa (T12.1) on esitetty luontoriippuvuuksien ja -vaikutusten arviointia ja julkaisemista sekä vapaaehtoisia sitoumuksia. ET tukee perusteltua ja selkeästi muotoitua alatavoitetta. ET on toimialana julkaissut alan biodiversiteettietikartan kesällä 2022, jossa

yhtenä toimenpiteenä on alan yritysten kannustaminen omien sitoumuksien asettamiseen ja julkaisemiseen. Tämä alatavoite T12.1 voisi korvata em. päätavoitteen T12.

Alatavoite (T14.5) toteaa, että ”selkeä ja tarkoituksenmukainen sääntely ja ohjauskeinot korjaavat markkinoiden toimintaa luonnon monimuotoisuutta huomioivaksi.” Tämä alatavoite on hyvin kattava ja laaja-alainen. Strategian tekstiosassa viitataan mm. hintoihin tai määriin vaikuttamiseen sekä julkisiin tukiin. ET ei lähtökohtaisesti tue markkinaehtoisuutta rajoittavia ohjauskeinoja.

Strategian mukaan luonnon monimuotoisuutta voidaan vahvistaa lainsäädännöllä säätämällä luontoa koskeva puitelaki ohjaamaan luonnon monimuotoisuuden palauttamista. Tämä alatavoite (14.8) on hyväksyttävissä, jos laissa määritellään esimerkiksi kokonaistavoitteet ja hallinnon suunnittelujärjestelmä, mutta ei suoraan toiminnanharjoittajilla kohdistuvia veloituksia.

”Markkinaehtoiset toimintamallit ja rahoitusmekanismit tukevat luonnon monimuotoisuuden ylläpitoa ja ekosysteemipalveluiden toimintaa”, kuuluu alatavoite T16.1. ET suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti markkinaehtoiisiin malleihin ja mekanismeihin ohjauskeinona. Strategian tekstiosuuden mukaisesti yksityistä rahaa voidaan kohdentaa kestävyysmurroksen ja kiertotalouden tukemiseen. ET näkee mahdolliseksi myös strategian maininnan luonnonvarojen käytön haitallisten ulkoisvaikutukset sisällyttämisestä hintoihin, mutta tässä yhteydessä mainittu taloudellisen ohjauksen sijaan ei ole perusteltu. Hinnoittelun tulee tapahtua sääntelyn sijaan markkinaehtoisesti.

ET huomauttaa, että alatavoitteet 14.5 ja 16.1 näyttävät kuuluvan samaan asiayhteyteen. ET esittää tavoitteiden ja alatavoitteiden läpikäyntiä siten, että strategian kirjaukset ovat mahdollisimmat hyvin jäsenneily.

Alatavoitteessa (T17.3) sanotaan, että ”ekosysteemitilinpitoa varten on kehitetty tarvittava tietopohja, menetelmät ja käytännöt. Ekosysteemitilinpitoa hyödynnetään kansantalouden seurannassa sekä julkisen sektorin ohjauksessa ja yksityisen sektorin toiminnassa”. ET tukee sinällään tavoitetta, mutta painottaa tavoitteen alkuosassa todettu kehittämistyötä ensisijaisesti.

3.6 Saamelaiset ja luonnon monimuotoisuus

-

3.7 Suomi maailmalla

Päätavoite (T22) kuuluu näin: ”Suomalaisten ekologinen jalanjälki pienenee Suomen rajojen ulkopuolella. Vuonna 2030 suomalaisten yritysten tuotannon, ml. hankintaketjujen, ja kuluttajien yhteys luontokadon aiheutumiseen tunnetaan ja on otettu käyttöön kielteisiä luontovaikutuksia vähentäviä ohjauskeinoja.”

ET huomauttaa, että alatavoite (T10.5) on lähes samansanainen: ”Suomalaisten yritysten tuotannon, ml. hankintaketjujen, ja yhteiskunnan kulutuksen yhteys luontokadon aiheutumiseen tunnetaan ja on otettu käyttöön luontovaikutuksia vähentäviä ja luonnon monimuotoisuuden elpymisen mahdollistavia ohjauskeinoja.” ET esittää tavoitteiden ja alatavoitteiden läpikäyntiä siten, että strategian kirjaukset ovat mahdollisimmat hyvin jäsennellyt.

Alatavoitteessa (T22.1) yrityksiä edellytetään luonnon monimuotoisuusvaikutusten huomioimista vastuullisuusraportoinnissaan ja viitataan yksittäiseen viitekehykseen (Science Based Targets for Nature and Taskforce on Nature-related Financial Disclosures). ET esittää yksittäisen viitekehysten maininnan poistamista.

Muita huomioita luonnoksesta

Vaikutusten arvioinnin mukaan strategialla tulee olemaan pääsääntöisesti myönteisiä ympäristö- ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Strategian ilmastovaikutuksia kuvaavassa osuudessa (kappale 4.3.2) tunnistetaan ilmaston ja luonnon monimuotoisuuden synergia ja painotetaan strategian myönteisiä ilmastovaikutuksia. ET näkee, että kappaleessa näiden asioiden yhteyttä kuvataan suppeasti muutaman esimerkin kautta. ET katsoo, että erityisesti kunnianhimoiset suojelu- ja ennallistamistavoitteet voivat toteutustavasta riippuen hankaloittaa vihreän siirtymän hankkeiden hyväksyttävyyttä ja luvitusta. Samalla kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen on kuitenkin merkittävä tekijä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Strategiassa painottuu kauttaaltaan eri politiikkasektoreiden poikkileikkaavuus ja koherenssi. Tästä näkökulmasta ET toivoo, että päästöttömän energiantuotannon ja energian siirto- ja jakeluverkkojen toteuttamisedellytysten turvaaminen tulisi strategiassa huomioiduksi tasapainoisesti luontohaittojen estämisen kanssa.

Lettojärvi Heidi
Energiateollisuus ry